

УДК 342.9

МИХАЙЛО ВАЛЕНТИНОВИЧ КУЗНЕЦОВ,
начальник Департаменту оперативно-технічних заходів
Національної поліції України

ЗАВДАННЯ ТА ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕПАРТАМЕНТУ ОПЕРАТИВНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАХОДІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Основним призначенням органів і підрозділів Національної поліції України є охорона та захист прав, свобод та інтересів фізичних і юридичних осіб. Реалізація такого відповідального завдання вимагає здійснення забезпечення поліції за найрізноманітнішими напрямками, одним із провідних серед яких є оперативно-технічне забезпечення. Указаний напрямок реалізується спеціально створеним при Національній поліції підрозділом – Департаментом оперативно-технічних заходів (далі – ДОТЗ).

Оперативно-технічна служба в системі органів внутрішніх справ була створена в жовтні 1993 року. Після низки реорганізацій та створення Національної поліції України ДОТЗ та управління оперативно-технічних заходів головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях та м. Києві складають систему підрозділів оперативно-технічних заходів органів поліції. На сьогодні ДОТЗ є структурним підрозділом у складі кримінальної поліції центрального органу управління поліції, який уповноважений здійснювати оперативно-розшукову діяльність. При цьому до основних завдань зазначеного підрозділу належать: здійснення негласних слідчих (розшукових) (далі – НСРД) в межах досудового розслідування; здійснення оперативно-розшукових заходів з негласним застосуванням оперативно-технічних засобів (далі – ОТЗ) у межах оперативно-розшукової діяльності; інформаційно-аналітичне забезпечення оперативно-розшукової діяльності підрозділів кримінальної поліції та кримінального провадження органів досудового розслідування; організація та виготовлення несправжніх (імітаційних) засобів (далі – НІЗ); організаційно-правове, наукове, матеріально-технічне та кадрове забезпечення службової діяльності підрозділів ОТЗ.

Вищенаведені завдання ДОТЗ реалізуються за декількома напрямками. Так, НСРД та ОТЗ, які проводять ДОТЗ та УОТЗ (СОТЗ), здійснюються шляхом:

1) аудіо- та відеоконтролю особи (п. 9 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», ст. 260 КПК); аудіо- та відеоконтролю місця (п. 9 ч. 1 ст. 8 Закону «Про ОРД», ст. 270 КПК). У свою чергу, за методом накопичення інформації можна виділити: безпосередньо на об'єктах упровадження; з передачею аудіо-, відеоінформації по радіоканалу; з передачею аудіо-, відеоінформації по мережі Інтернет;

2) обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи шляхом негласного проникнення в них (п. 7 ч. 1 ст. 8 Закону «Про ОРД», ст. 267 КПК). Такі заходи здійснюються з метою: виявлення і фіксації слідів вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, речей і документів, що мають значення для досудового розслідування; виготовлення копій чи зразків зазначених речей і документів; виявлення та вилучення зразків для дослідження під час досудового розслідування тяжкого або особливо тяжкого злочину; виявлення осіб, які розшукуються; встановлення технічних засобів;

3) негласного огляду кореспонденції особи (п. 10 ч. 1 ст. 8 Закону «Про ОРД», ст. 262 КПК);

4) зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (п. 9 ч. 1 ст. 8 Закону «Про ОРД», ст. 260 КПК): контролю за телефонними розмовами; зняттям інформації з каналів зв'язку (Інтернет, електронна пошта);

5) установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (п. 7 ч. 1 ст. 8 Закону «Про ОРД», ст. 267 КПК): з використанням апаратно-програмних комплексів; у режимі on-line (через СБУ);

6) зняття інформації з електронних інформаційних мереж (п. 9 ч. 1 ст. 8 Закону «Про ОРД», ст. 264 КПК): з мобільних телефонів, смартфонів з використанням «Cellebrite UFED»; з жорстких дисків та USB-накопичувачів з використанням MediaImager GM4; з поштових серверів; обробки інформації за допомогою комплексу X-Ways Forensics; підключення до Wi-Fi точки доступу, що знаходиться під паролем, за допомогою програми аудиту бездротових мереж Airgeddon;

проходження логічного захисту комп'ютера через програму Metasploit Framework та Eternalblue Doublepulsar.

Вищенаведені напрямки діяльності ДОТЗ реалізуються у тісній співпраці з іншими суб'єктами, що входять до складу поліції, – карного розшуку, внутрішньої безпеки, слідчих підрозділів, підрозділів захисту економіки, кіберполіції, спецполіції. Окрім цього, відбувається взаємодія з Генеральною та військовою прокуратурою, а також іншими суб'єктами, уповноваженими здійснювати оперативно-розшукову діяльність, як-то: Державна прикордонна служба України, Державна кримінально-виконавча служба України та Державна фіскальна служба України.

Виконання завдань ДОТЗ з інформаційно-аналітичного забезпечення оперативно-розшукової діяльності підрозділів кримінальної поліції та кримінального провадження органів досудового розслідування здійснюється за такими напрямками: проведення радіотехнічного обстеження в місцях готування до вчинення злочину або вчиненого злочину, прилеглий території та на маршруті можливого руху особи, яка готує або вчинила злочин, особи, яка розшукується, тощо; установлення ідентифікаторів LAC/CID базових станцій операторів телекомунікацій, що забезпечують роботу в певному місці кінцевого обладнання систем зв'язку, активованих у мережах операторів рухомого (мобільного) зв'язку, з метою організації тимчасового доступу згідно із законом до інформації, яка знаходиться в операторів та провайдерів телекомунікацій; дані радіотехнічного обстеження об'єктів використовуються під час підготовки матеріалів щодо отримання тимчасового доступу до інформації, яка знаходиться в операторів та провайдерів телекомунікацій, про зв'язок, абонента, надання телекомунікаційних послуг, у тому числі отримання послуг, їх тривалості, змісту, маршрутів передавання тощо з урахуванням місця вчинення злочину, прилеглої території та маршруту можливого руху особи (моніторинг) з дотриманням вимог глави 15 КПК України.

Завдання ДОТЗ щодо виготовлення несправжніх (імітаційних) засобів виконуються для забезпечення конфіденційності: гласних і негласних штатних та позаштатних працівників щодо їх належності осіб до органів Національної поліції України або оперативних підрозділів цих органів; негласного співробітництва осіб з оперативними підрозділами органів Національної поліції України; осіб, які проводили або залучались до проведення оперативно-розшукових заходів та НСРД; участі осіб в оперативних комбінаціях та проведенні оперативно-розшукових заходів; спеціально утворених підприємств, установ, організацій, окремих приміщень, транспортних засобів щодо їх належності та негласного використання в оперативно-розшуковій діяльності. При цьому виготовлення несправжніх (імітаційних) засобів здійснюється через: сервісні центри МВС України (державні номерні знаки, посвідчення водія, свідоцтва про реєстрацію транспортних засобів); Державну міграційну службу України (паспорти громадянина України та виїзду за кордон); безпосередньо в ДОТЗ (документи про освіту та професійну діяльність, мокрі печатки та штампи, кліше та сухі печатки, посвідчення працівників державних установ). Більше того, для забезпечення осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, несправжніми (імітаційними) засобами створюються та використовуються спеціально утворені підприємства, установи, організації (використовуються за рішенням керівника органу досудового розслідування, прокурора під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій) згідно зі ст. 273 КПК України. До заходів забезпечення безпеки зазначених осіб належать використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, заміну документів (на сьогодні реалізується шляхом виготовлення несправжніх (імітаційних) засобів).

Завдання з організаційно-правового забезпечення службової діяльності виконуються шляхом підготовки проектів нормативно-правових актів, внесення змін до чинного законодавства, що стосується діяльності підрозділів ОТЗ. У свою чергу, завдання щодо науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення реалізується за такими напрямками: замовлення та супроводження науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт з виготовлення технічних засобів; розроблення нових форм та методів використання технічних засобів під час проведення ОТЗ та НСРД і опрацювання інформації за їх результатами; аналіз та узагальнення науково-технічних досягнень у галузі розроблення технічних засобів одержання інформації, вироблення рекомендацій щодо впровадження в практику, створення програмного забезпечення для оброблення й аналізу інформації. Насамкінець, кадрове забезпечення діяльності служби здійснюється ДОТЗ за такими напрямками: організація та відбір осіб на

службу до Департаменту, у тому числі з використанням поліграфічного опитування; організація та проведення первинної професійної підготовки поліцейських, уперше прийнятих на службу до ПОТЗ, та проведення післядипломної освіти на базі закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання; проведення короткострокового підвищення кваліфікації та стажування поліцейських за напрямками діяльності служби; проведення практичних занять у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які готують поліцейських, а також працівників прокуратури.

Таким чином, ДОТЗ виконує значну кількість завдань, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування інших органів та підрозділів поліції. Такі завдання виконуються як самостійно, так і в тісній взаємодії з іншими підрозділами поліції, а також іншими суб'єктами, уповноваженими здійснювати оперативно-розшукову діяльність. При цьому кожне з наведених вище завдань ДОТЗ здійснюється за відповідним напрямками, в більшості випадків взаємопов'язаних, оскільки успіх виконання кожного окремого з них безпосередньо впливає на досягнення кінцевого результату виконання завдання в цілому.

Одержано 05.04.2019

УДК 351.74

АНАТОЛІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ КРИВОРУЧКО,

заступник начальника Департаменту

«Корпус оперативно-раптової дії»

Національної поліції України

ПРАВОВИЙ СТАН І НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ ОСОБЛИВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Реформування сучасної правоохоронної системи держави, безумовно, має спиратися на побудову чіткої ієрархії державних органів, які повинні забезпечувати публічну безпеку і порядок, вести боротьбу зі злочинністю, захищати права і свободи громадян.

Важливим та визначальним кроком у зазначеному напрямку стало ухвалення Закону України «Про Національну поліцію», де Національна поліція набула статусу центрального органу виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Зазначеним нормативно-правовим актом було врегульовано структуру цього органу, що складається, зокрема, із підрозділів кримінальної поліції, патрульної поліції, органів досудового розслідування, поліції охорони, спеціальної поліції, поліції особливого призначення [1].

У цій публікації ми ставимо за мету проаналізувати діяльність саме останнього виду Національної поліції – поліції особливого призначення, оскільки, по-перше, діяльність цих підрозділів часто залишається поза увагою науковців, а по-друге, в умовах активізації організованих злочинних та терористичних угруповань, масового неконтрольованого розповсюдження зброї роль і значення таких підрозділів у контексті забезпечення правопорядку в країні значно зростає.

12 березня 2015 р. міністр внутрішніх справ України Арсен Аваков у своєму звіті «100 днів діяльності Уряду: шлях до стабілізації» повідомив, що на базі батальйонів особливого призначення та спецпідрозділів МВС буде створено єдиний підрозділ спеціального призначення під назвою «КОРД» («Корпус оперативно-раптової дії»). За словами міністра, «КОРД» мав прийти на зміну спеціальним підрозділам колишньої міліції («Сокіл», «Грифон», «Беркут», «Титан» і ін.) як єдина система: «КОРД не буде ні автоматичним приймачем колишніх підрозділів, ні продовжувачем ряду сумних традицій минулого. Повне перезавантаження! КОРД буде якісно новим поліцейським підрозділом, який увібрав у себе досвід кращих вітчизняних і світових спеціальних поліцейських підрозділів».

Протягом останніх 4-х років йшла копітка робота щодо відбору та формування особового складу цього підрозділу, і 22 червня 2018 р. відбувся 14-й випуск бійців підрозділів поліції особливого призначення «КОРД» у Черкаській і Тернопільській областях. Цей випуск повністю завершив формування підрозділів «КОРД» в Україні.